Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVIII | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO 23, ILL., TOREK, 10. SEPTEMBRA (SEPT. 10), 1946 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 175

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Predlog za odložitev rešitve tržaškega vprašanja zavržen

Značilna deklaracija načelnika jugoslovanske delegacije

ZASEDANJE SKUPŠČINE V OKTOBRU

Paris, 9. sept.—Predlog Brazilije, naj mirovna konferenca odloži rešitev spornega tržaškega vprašanja za eno leto je bil poražen. Za predlog je glasovala samo brazilska delegacija, proti pa delegacije 18 držav. Belgijska delegacija se je vzdržala glasovanja.

Pričakuje se, da bo odločitev o Trstu in začrtanju nove meje med Jugoslavijo in Italijo padla v teden. Edvard Kardelj, podpredsednik jugoslovanske vlade in načelnik jugoslovanske delegacije, je podal značilno izjavo v svojem govoru na konferenci.

"Jugoslavija," je dejal, "ne bo podpisala mirovne pogodbe z Italijo in sprejela ne bo nobene odločitve, ki ji ne bi dala bolj pravične meje z Italijo v primeri z ono, o kateri so se sporazumeli zunanji ministri štirih velesil. Vztrajali bomo pri zahtevi glede ekonomske enotnosti in svobodnim tržaškim ozemljem in Jugoslavijo. Pristali smo na internacionalizacijo Trsta in okolice le v interesu miru v Evropi. Zdaj smo ugotovili, da so Angleži, Američani in Francozi sestavili osnove za administracijo mednarodnega ozemlja, ki bi odrezale Trst ne samo od zaledja, temveč tudi od prebivalcev mesta. Namen je ustanovitev zunanje avtoritete in kontrolo Trsta."

Kardelj je imel v mislih načrt, na čigar podlagi bi prišel Trst pod nadzorstvo in kontrolo varnostnega sveta Združenih narodov. Svet bi imenoval guvernerja za mesto. Kardelj je v svojem govoru obsodil takozvano francosko linijo, ki naj bi ustvarila novo mejo med Jugoslavijo in Italijo. O tej liniji, ki bi dala Gorico in Tržič Italiji, so se zedinili zunanji ministri.

"Jugoslovani se ne bodo nikdar odpovedali Gorici," je rekel Kardelj. "Francoska linija bi ustvarila 200,000 Slovencev pod Italijo. Jugoslavija in druge države v vzhodni Evropi so za korusko linijo, ki naj bi tvorila novo mejo med Jugoslavijo in Italijo."

Dr. Nikolaj Patrovsky, ukrajinski delegat, je v svojem govoru podprl Kardelja. Oba sta govorila o Sloveniji, eni izmed petih republik federativne Jugoslavije. Debata o Trstu in Julijski Krajini je bila najvažnejša na konferenci.

Druge komisije so predložile mnoga poročila. Ena je naznanila žalostno smrt predloga avstralske delegacije glede ustanovitve evropskega sodišča za manjše pravice. Avtor predloga je bil dr. Herbert V. Evatt, avstralski zunanji minister, ki je odpotoval iz Pariza domov pred dvema tednoma. On je aktiven v volilni kampanji v Avstraliji.

Komisija je naglasila v poročilu, da je ustanovitev sodišča zadeva organizacije Združenih narodov, ne mirovne konference. Belgijska delegacija je predlagala izročitev zadeve članom ekonomskega in socialnega sveta Združenih narodov. Glasovanje o predlogu je bilo odloženo.

Člani ekonomske komisije za Italijo, ki študirajo vprašanje reparacij, se niso sestali na seji. Prejeli so spomenico od italijanskega premierja Alcida de Gasperija, preden se je vrnil v Rim. V tej je naglasil, da Italija ne bo mogla plačati vojne odškodnine v vsoti trideset milijard dolarjev, katero zahtevajo od nje zavezniške države.

Diskuzije o tržaškem vprašanju se bodo obnovile ta teden. Sovjetska unija je namignila, da se bo izrekla za revizijo francoske linije v prilog Jugoslaviji. Možnost je, da bo tudi Velika Britanija revidirala svoje stališče.

Rusija je zmagala v borbi za odložitev zasedanja skupščine Združenih narodov. Ruski zunanji minister Molotov je dejal, da bo predlagal pretrganje mirovne konference, če ne bo skupščina odložena. Sprejet je bil predlog, da se zasedanje skupščine odloži do 23. oktobra. Prej je bilo naznanjeno, da se bo skupščina pričela 23. septembra.

Ameriški državni tajnik Byrnes se je podal, ko se je britski delegat A. V. Alexander izrekel za odložitev zasedanja skupščine.

AFD bo reprezentirala delavce

Schwellenbach naznanil odločitev

Washington, D. C., 9. sept.—Ameriška delavska federacija je zmagala v ostri borbi s Kongresom industrijskih organizacij in ona bo reprezentirala ameriške delavce na konferenci mednarodnega delavskega urada, ki se bo pričela 19. septembra v Montrealu, Kanada. Ta urad je bil ustanovljen kot privesek stare Lige narodov l. 1919.

Odločitev, da bo ADF reprezentirala ameriške delavce, je naznanil delavski tajnik Schwellenbach po dolgem oklevanju. Prej je priporočal izmenjavo reprezentacije s CIO. Schwellenbach je naznanil odločitev po konferenci s predsednikom Trumanom. Slednji se je izrekel v prilog ADF.

Napoved je, da bo odločitev imela dalekosežne posledice, katere bo čutila Trumanova administracija. Izgleda, da se je Truman ustrašil grožnje voditeljev ADF, da bo sledil prelom z njim, če bo podprl zahtevo, da CIO reprezentira ameriške delavce na konferenci mednarodnega delavskega urada.

ADF je imenovala za reprezentanta na konferenci Roberta J. Watta. On je bil njen reprezentant na prejšnjih konferencah mednarodnega delavskega urada.

Dr. Nickell napadel Tita, "češkega diktatorja"

Robinson, Ill., 9. sept. — Dr. Vernon L. Nickell, republikanec in državni direktor za vzgojo, ki ponovno kandidira za to pozicijo, je javno demonstriral, da ne pozna geografije. V svojem govoru je udrihal po Titu, "češkemu diktatorju," čigar letalci so napadli ameriška letala. Stvar bi bila šla mimo neopažena, če ne bi bil med poslušalci stotnik Perry Graves, ki se je nedavno vrnil domov iz Evrope. On je spravil dr. Nickella v zadrego z opazko, da je Tito predsednik jugoslovanske vlade, ne "češki diktator."

Domače vesti

Obisk

Cleveland.—Glavni stan SNPJ je 9. sept. obiskal Louis Kocjan iz Clevelanda.

Poroka

Kenosha, Wis.—Dne 5. sept. sta se poročila Frank Jurca iz Chicaga in Jennie Hrovat. Bilo sreče!

Iz Clevelanda

Cleveland.—V bližnjem Chagrin Fallsu je radi srčne kapi umrl Mike Šuštaršič iz Euclida, star 66 let, doma iz Št. Vida nad Ljubljano, v Ameriki 34 let. Zapušča ženo in dve poročeni hčeri.—V bolnišnici Cleveland Clinic je prestal operacijo rojak Gustinčič iz Perryja, O.—Pri družini Anton Krall ml. v Collinwoodu so se oglasile rojenice in pustile dvojčki.—V bolnišnici Glenville se nahajata Genovefa Zupan in John Hrovat st. iz Collinwooda, iz bolnišnice, kjer je bila na porodu, pa se je vrnila mrs. Troha s hčerko.—Umrla je Anna Kovačič, rojena Vogrinc, stara 58 let, doma iz Brezina pri Brežicah, v Ameriki 33 let. Bolehala je dalj časa. Prejšna leta je s pokojnim možem, ki je umrl prošlega februarja, vodila gostilno in restavracijo na St. Clairju v "Žužemberku". Bila je članica SDZ. Zapušča dva sinova, dve poročeni hčeri in šest vnukov. — Poročila sta se Theodore L. Lazarus in Isabelle Skur.—Vile rojenice so se oglasile tudi pri družini Frank Rojc v Euclidu in pustile dvojčke.—V bolnišnici St. Alexis se nahaja Joseph Fifolt, tajnik društva Comrades SNPJ in član gl. odbora SNPJ. (Joe, sprejmi naše iskrene želje k hitremu okrevanju. Ured.)

Unija zmagala po dolgi stavki

Fort Wayne, Ind., 9. sept.—Unija United Electrical, Radio & Machine Workers je zmagala v stavki proti Phelps Dodge Copper Products Co. Kompanija je podpisala pogodbo, ki določa zvišanje plače za 18 in pol centa na uro. Stavka je trajala sedem mesecev.

Masne demonstracije v Varšavi

Podpredsednik vlade oplazil Byrnesa

Varšava, Poljska, 9. sept.—Velika množica se je zbrala pred rezidenco ameriškega poslanika A. B. Laneja in vpila "Proč z zagovorniki Nemčije!" — "Proč z Mikolajczykom!" "Pošljimo Mikolajczyka nazaj v London!"

Mikolajczyk, bivši predsednik poljske ubežne vlade v Londonu, je vodja poljske kmečke stranke. Demonstranti so udrli v urad lista Gazeta Ludowa, glasila kmečke stranke, in ga zažgali.

Množica je demonstrirala proti govoru ameriškega državnega tajnika Byrnesa v Stuttgartu, ker je dejal, da je zapadna poljska meja začasna. Byrnes je v svojem govoru razkril ameriški načrt za Nemčijo in priporočal ustanovitev centralne nemške vlade.

Podpredsednik poljske vlade Vladislav Gomulka je v svojem govoru ostro obsojal Byrnesa. Njegovo izjavo, da je zapadna poljska meja začasna, je označil za predrznost.

Eksekucija zločincev v Ljubljani

General Leon Rupnik ustreljen

Belgrad, 9. sept.—Smrtna obsodba, katero je vojaško sodišče četrte armade v Ljubljani izreklo, je bila izvršena. V smrt so bili obsojeni general Leon Rupnik, predsednik pokrajinske uprave v Ljubljani v času okupacije in poveljnik izdajalske bele garde; Ervin Rosener, nemški general in načelnik elitne garde ter gestapovcev v Ljubljani, in dr. Lovro Hacin, policijski šef v Ljubljani v času okupacije.

Rupnik je bil postavljen ob zid in ustreljen, Rosener in Hacin pa sta bila obešena.

Eksekucija je bila izvršena potem, ko je predsedstvo jugoslovanske skupščine zavrnilo apel za pomilostitev.

ZVEZNA VLADA POSEGLA V STAVKO MORNARJEV

Čez tri tisoč parnikov obtičalo v lukah

ODBOR NAZNANIL ZASLIŠANJE

San Francisco, Cal., 9. sept.—Federalna vlada je posegla v stavko mornarjev, katero je oklicala unija Ameriške delavske federacije. Pomožni delavski tajnik Philip Hannah je priletel v San Francisco iz Washingtona, da pridobi voditelje unije za sklenitev premirja.

Hannah je konferiral s Harryjem Lundenbergom, predsednikom mornarske unije. Poročilo pravi, da ni dosegel ničesar. Hannah je po konferenci naznanil, da se bo vrnil v Washington.

Lundenberg je dejal, da se stavkarji ne bodo vrnili na delo, dokler ne bo federalni odbor za stabilizacijo mezd revidiral svojega odloka. Odbor ni hotel sankcionirati zvišanja plač mornarjem na podlagi pogodbe, katero je unija sklenila s parobrodnimi kompanijami. Stavka je bila oklicana v znak protesta proti odloku odbora.

Odbor za stabilizacijo mezd je naznanil zaslišanje. Pričelo se bo jutri v Washingtonu. Pričakuje se, da bo odbor podal odločitev o zavrženju ali reviziji svojega odloka.

New York, 9. sept.—John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, je poslal telegram glavnemu stanu mornarske unije ADF v San Franciscu z zagotovilom, da bo finančno podprl stavko proti odloku odbora za stabilizacijo mezd.

"Nedavno sem svetoval Ameriški delavski federaciji, naj odpokliče svojega reprezentanta iz gnezda ekonomskih merjascev, ki se naziva odbor za stabilizacijo mezd," pravi Lewis v telegramu. "Ako mornarska unija potrebuje finančno podporo za vodstvo stavke, me obvestite."

Lundberg je zadnji teden zahteval od eksekutivnega sveta ADF, naj odpokliče svojega reprezentanta iz odbora. Ta je Robert J. Watt. Zaradi stavke je obtičalo čez tri tisoč potniških in tovornih parnikov v ameriških lukah.

Slika, ki govori sama zase.

Sabotaža v Palestini se nadaljuje

Železniški sistem paraliziran

Jeruzalem, Palestina, 9. sept.—Židovski saboterji so na delu v Palestini. Grupe saboterjev in terористov so razdejale železniške proge v več krajih in promet je bil paraliziran.

Britske vojaške avtoritete so odredile preiskavo. Vlaki so ostali na postajah in druge komunikacijske zveze so bile pretrgane kot posledica napadov.

Poročilo pravi, da so saboterji pognali dva vlaka v zrak z dinamitom. Eden je bil pognan v zrak pri Bitaru, dvanajst milj zapadno od Jeruzalema, drugi pa pri Ras-el-Einu v bližini Tel Aviva. Železniški most in postaja sta bila razdejana. Teroristi so uničili tudi oljne cevi v bližini oljne čistilnice v Haifi.

London, 9. sept.—Konferenca o Palestni se je danes pričela v Londonu. Voditelji židovskih organizacij so se odločili za bojkotiranje konference. V London so dospeli le reprezentanti Arabcev.

Vodilni osebi na konferenci sta zunanji minister Ernest Bevin in George Hall, tajnik za kolonije. Nobenega izgleda ni, da bo konferenca uspešna. Voditelji židov se jeze na britsko delavsko vlado in ji očitajo, da ni držala obljube, da bo Palestina postala domovina židov.

Bojazen je, da bo izbruhnila nova civilna vojna v Palestini. Velika Britanija se je odločila za vzdrževanje svojega imperija na Srednjem in Bližnjem vzhodu, ki uključuje tudi Palestino.

Preureditev gradnje bojnih ladij

Amerika hoče ostati sila na morju

Washington, D. C., 9. sept.—Mornariški department je naznanil revizijo načrtov glede gradnje novih bojnih ladij. Na teh ne bo topov, temveč naprave za spuščanje raketnih izstrelkov. Naznanilo dostavlja, da je gradnja bojnih ladij novega tipa potrebna v dobi atomske bombe.

Nova bojna ladja Kentucky in križarka Hawaii bosta imeli raketne naprave. Gradnja obeh se je pričela po starem načrtu, potem pa je bila spremenjena. Atomska bomba in rakete, ki so igrale važno vlogo v zadnjih fazah druge svetovne vojne, so odprle novo dobo v vojnih operacijah. Amerika hoče ostati dominantna sila na morju.

Predsednik Truman je odredil odložitev tretje preizkušnje atomske bombe. Izjavil je, da ni potrebna, ker sta prejšnji dve preizkušnji demonstrirali vse, kar je treba vedeti. Stroški za tretjo preizkušnjo bi bili previsoki.

Naznanilo, da je Truman odredil odložitev preizkušnje, je prišlo po objavi poročila, da se člani komisije za atomsko energijo Združenih narodov ne morejo zediniti o tehničnih detajlih in imenovanju novega odbora.

Dr. J. H. Rush, član Zveze ameriških znanstvenikov, je izrazil zadovoljstvo, ker se je Truman izrekel za odložitev preizkušnje. Po njegovi izjavi bi stala preizkušnja ameriške davkoplačevalce najmanj $35,000,000.

Organizacija Ku Klux Klan se krha

Washington, D. C., 9. sept.—Drugi poskus oživljenja organizacije Ku Klux Klan po civilni vojni se bo, kakor vse kaže, izjalovil. Vzrok so udarci, katere organizacija dobiva od federalnih in državnih avtoritet. Dve državi sta prepovedali aktivnosti klanovcev, tri druge pa se pripravljajo za akcijo.

VLADA NAJ PREVZAME KLAVNIŠKO INDUSTRIJO

Uradniki kompanij obdolženi sedeče stavke

MURRAY PRESENETIL KONFERENCO

Chicago, 9. sept.—Voditelji 25 krajevnih unij organizacije klavniških delavcev, včlanjene v Kongresu industrijskih organizacij, so na svoji seji zahtevali, naj federalna vlada prevzame klavniško industrijo in s tem konča krizo, ki se očituje v pomanjkanju mesa. Uradnike klavniških kompanij so obdolžili, da so začeli "politično sedečo stavko v znak protesta proti uradu administracije cen, ki je vzpostavil kontrolo cen.

"Vladno lastništvo in obratovanje klavniške industrije je edini izhod," so izjavili voditelji krajevnih klavniških unij v Chicagu in Milwaukeeju. "To bo garantiralo farmarjem poštene cene za govejo živino, delavcem pa trajni zaslužek."

Napovedi so, da se bodo zaloge mesa izčrpale ta teden. Mnogo mesnic bo moralo zapreti vrata. Paul Porter, načelnik urada administracije cen, se je sestal z reprezentanti klavniških kompanij, da jih pridobi za kooperacijo. Doznava se, da so se njegova prizadevanja izjalovila.

Člani unij klavniških delavcev bodo glasovali o oklicu stavke v znak protesta proti odslovitvam. Glasovanja se bo udeležilo okrog 200,000 članov. Voditelji so izjavili, da bodo zahtevali garantirano letno plačo in minimalno plačo dolar na uro.

Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij in jeklarske unije, je presenetil pokrajinsko konferenco jeklarskih delavcev z naznanilom, da se bo začela kampanja "za plačo od portala do portala za delavce v vseh ameriških industrijah." Tako plačo dobivajo rudarji, člani unije UMWA.

Murray je dejal, da bo njegova organizacija šla v boj za to zahtevo. Konference, na kateri je govoril, se je udeležilo 1500 reprezentantov organiziranih jeklarskih delavcev. Murray je dejal, da se CIO ne bo več zanimal za mednarodni delavski urad, ker je predsednik Truman odločil, da Ameriška delavska federacija reprezentira ameriške delavce na konferenci tega urada, ki se bo pričela 19. septembra v Montrealu, Kanada.

Protest proti konskripciji v mirnem času

Chicago, 9. sept.—Doznava se, da bo več tisoč pacifistov in nasprotnikov vojne vrnilo registracijske karte uradnikom naborniih odborov v znak protesta proti konskripciji v mirnem času. Zadevno izjavo je dal dr. A. J. Muste, tajnik Tovarištva sprave, v svojem govoru v prvi metodistični cerkvi v Evanstonu.

Jeklarska unija zavrnila vladni predlog

Hamilton, Ont., Kanada, 9. sept.—Jeklarska unija CIO je zavrnila vladni predlog glede končanja stavke proti Steel Co. of Canada. Izjavila je, da bo vztrajala pri zahtevi glede zvišanja plače in skrajšanje delovnega tedna na 40 ur. Vlada je skušala izravnati konflikt med unijo in kompanijo. V stavki je udeleženih okrog 2,200 delavcev.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cook County $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

Kje je resnica?

Diplomatska kriza med Jugoslavijo in Ameriko, ki je nastala vsled zbitja na tla dveh ameriških vojaških transportnih letal nad Slovenijo, pri čemer je pet ameriških letalcev izgubilo življenje, se je polegla. Ob zadnji ameriški noti je državni department izjavil, da se bo Amerika zadovoljila, ako Jugoslavija plača odškodnino za razbiti letali in izgubo življenja peterih vojakov.

Važno vprašanje, ki je ostalo nerešeno, je, kje, na kateri strani je resnica v zvezi s tem tragičnim incidentom?

V mislih imamo obdolžitve Titove vlade, da je v tem in tem času nepostavno preletelo toliko in toliko ameriških in angleških letal preko jugoslovanskega ozemlja: 233 med 11. febr. in 26. marcem, 172 med 17. julijem in 9. avgustom, nadaljnja tri (po nekem drugem poročilu 31—to število navaja Irving Pflamm v Chicago Timesu z dne 4. sept.) med 23. in 29. avgustom, ali po zbitju drugega ameriškega letala na tla.

Dalje imamo v mislih naš državni department, ki skoraj na vsej črti zanika jugoslovanske obdolžitve in priznava le okrog 30 možnih ameriških poletov nad Jugoslavijo med 16. julijem in 29. avgustom. Pravi, da bazira to število na rezultatih lastne preiskave. Dalje pravi, da Amerika sploh ni imela toliko svojih letal v bližini jugoslovanske meje — v Avstriji in severovzhodni Italiji — da bi mogla napraviti toliko poletov in kršitev kot trdi Jugoslavija. Pravi, da je imela v tistih krajih v navedenem času le okrog 40 letal.

(Moštvo prvega ameriškega letala, ki je bilo 9. avgusta v bližini Ljubljane prisiljeno na tla in potem internirano v hotelu Unionu, je po izpustitvi na svobodo izjavilo, da je, kolikor je njim znano, dnevno napravilo tak polet preko Jugoslavije okrog 20 ameriških letal.)

Konflikt je tudi glede vremena. Jugoslovanska nota pravi, da je bilo vreme-tiste dni, ko sta bila zbita na tla vojaška transporta, lepo in da so anglo-ameriška vojaška letala jadrala preko Jugoslavije tudi v lepem, ne samo slabem vremenu. Ameriška nota trdi ravno obratno.

★

Kje je torej resnica? Na ameriški ali na jugoslovanski strani? Ali na nobeni? Iz obeh not je jasno le to, da nekdo ne govori resnice. In vendar je v tem sporu (kot v vseh sporih) dognanje resnice kardinalna potreba, da si svet lahko ustvari pravično sodbo in položi krivdo tja, kamor spada.

Sicer je resnica, da je zbijanje letal prijateljske sile, v tem primeru ameriških po jugoslovanskih letalih, težko opravičljivo, je pri tem vendar ključno vprašanje — vprašanje provokacij. Vprašanje je, ali je resnica, da je bila Jugoslavija toliko provocirana kot pravi. Če je resnica, da je bilo napravljenih toliko ilegalnih poletov preko njenega ozemlja s strani anglo-ameriških okupacijskih sil v Avstriji in Italiji in da se obe državi sploh nista zmenili za številne jugoslovanske proteste, tedaj sta soodgovorni za ta incident in torej tudi za tragično smrt peterih ameriških vojakov.

Nesporno je vsekakor dejstvo, da je Jugoslavija skozi več mesecev opetovano protestirala proti kršitvi njenega ozračja po anglo-ameriških vojaških letalih, toda zaman. Besedo "nesporno" rabimo vsled tega, ker jugoslovanska vlada navaja datume in osebe, pri katerih je vložila svoje proteste. Meseca aprila je o teh kršitvah govoril in protestiral pred jugoslovanskim parlamentom tudi maršal Tito, predsednik vlade. Ampak tudi ta njegov javni protest je bil zaman.

Naš državni department sicer pravi, da je ameriška vlada še pred tem incidentom naročila svojim letalskim silam v Avstriji in Italiji, da ne smejo delati ilegalnih poletov preko Jugoslavije. Če je to resnica, tedaj je bila ta njena odredba enostavno ignorirana, bodisi po letalskem moštvu ali po višjih poveljnikih.

★

Vprašanje je še vedno, na kateri strani je resnica in kako priti do nje. Slednje je najbrže zelo težko, toda ne nemogoče. Za odkritje vse resnice bi bila potrebna nepristranska mednarodna preiskava po nepristranski mednarodni komisiji. Toda taka komisija bi mogla priti do resnice le tedaj, ako bi se obe, oziroma vse tri prizadete države — Jugoslavija, Amerika in Anglija — vnaprej obvezale, da ji ne bodo delale nobenih ovir in z njo sodelovale na vsej črti, ji dovolile dostop do vseh krajev, uradov, oseb in rekordov. V Švici in na Švedskem, v dveh nevtralnih in demokratičnih državah, je gotovo dovolj poštenih in sposobnih oseb za sestavo take komisije.

Ker ameriška vlada ni sugestirala take mednarodne preiskave, je naša želja, da to stori jugoslovanska vlada. Stvar je sigurno dovolj važna! Naj svet izve resnico, posebno pa ameriško ljudstvo, ki je zdaj toliko zastrupljeno proti "Titovi" Jugoslaviji in seveda tudi proti Rusiji! In izvedeti more le s tako preiskavo kot je tukaj sugestirana.

Taka preiskava bi lahko posegla tudi v ostale jugoslovanske obdolžitve, ki se tičejo vojnih kriminalcev, katere ščitijo zapadne sile. Jugoslavija jih namreč dolži, da so dali svobodo in posebne privilegije vodilnim jugoslovanskim kvizlingom in italijanskim fašistom, ki jih zahteva kot vojne zločince. Izmed 415 jugoslovanskih pobeglih kvizlingov, ki so na listi vojnih kriminalcev, so jih zavezniške oblasti izročile Jugoslaviji le 25. Izmed 876 nemških vojnih kriminalcev je bilo oddanih Jugoslaviji le 93, izmed 733 italijanskih vojnih kriminalcev pa — niti eden!

Tudi ta obtožba, katero Jugoslavija lahko podpre z detajliranimi podatki, to je z imeni jugoslovanskih, nemških in italijanskih vojnih kriminalcev in podatki o njih zločinih, je resna in postavlja v čudno luč vse demokratično izpovedovanje zapadnih sil. S ščitenjem fašistov in vojnih kriminalcev zelo slabo služijo demokraciji.

NA POČITNICAH

Sharon, Pa.—Vedno sem se nadejal, da si vzamem to leto malo počitka, končno pa sem se odločil. Sedaj se senčim in kratkočasim malo s čitanjem, poleg tega pa tudi hodim na lov na jazbece.

Jazbeca speče mama, jesti pa ga nihče neče, le jaz se gostim z njim, kar pa ostane, požrejo farmarski pujski. Farmar mi je dejal, ako mu bom dobro zredil pujske, mi bo enega podaril za božič. Radi tega imam sedaj še večje veselje do lova, samo križ je, ker je šla mama domov in bom moral od sedaj naprej sam kuhati. Seveda, tukaj imam še vedno tri pobaline, ali so bolj leni kot jaz. Kakor hitro se najedo, se razgubijo po hosti, jaz pa se moram sam ukvarjati s črpinami. Ko bi bilo malo bliže mesta, bi vse črpine pometal v grmovje in druge kupil. No, sedaj jih malo učim, ko pa jih bom navadil, bo pa treba iti domov.

Tudi obiskovalcev imam zmeraj dosti. Na obisk prihajajo sinovi, snahe in hčere in vedno prinesejo kaj boljšega. Obiskali so me tudi družina Trobentar, njihov zet Toni Garm in Toni Bogolin, ki je bil delegat na 13. redni konvenciji SNPJ. Pripeljali so s seboj razne dobrote in zabavali smo se pozno v noč. Kakor hitro so se poslovili, sem se hitro skobacal v svojo kolibo, nakar me je zazibal v sladko spanje angel miru. Ob šestih zjutraj pa sem bil že na nogah. Malo si podrgnem oči, nato pa sem opazil, da sem bil ves bulast, kakor da bi me opikali gadje.

Mami sem pokazal bule in vprašal kaj vendar je bilo v kolibi, da me je tako opikalo, ona pa je dejala, da sem ga imel preveč pod kapo. Dejal sem ji, da sem vendar imel klobuk, pa kaj hočete, ženske vedno kaj drugega mislijo in te krivijo, zato sem odnehal.

Sedaj tečejo moje počitnice proti koncu in se ob tej priliki prav lepo zahvaljujem vsem obiskovalcem, pa pridite zopet, če me poprej ne pokličejo v večna lovišča.

V Prosveti sem čital, da sta "Big" Tony in mama že dospela domov. Na potovanju je Tony vedno pisal na cesti pred hišo ali na verandi, jaz pa pišem pod hrastovo senco. Žal, da ne more Tony priti sedaj sem, bi se skupaj senčila in kakšno uganila, poleg tega pa bi on zaigral kakšen komad na njegovo koncertino. Škoda, da se je prehitro poslovil od nas. Meni kar ne gre v bučo, zakaj se mu je tako mudilo v tisto malo clevelandsko vas. Tony, le obiščita nas zopet z mamo in pri nas bosta morala ostati kar ves mesec, pa če bom moral vaju tudi privezati. Le piši kaj!

Zadnjič pa so nas obiskali Clevelandčani, in sicer Frank Hribar in Maksi Želodec, oba gostilničarja. S seboj sta pripeljala tudi Miklavža, ki je obljubil, da bo prihodnjič prinesel cel koš—če bo kaj notri . . . Joe Godina in Joe Valentinčič pa sta pripeljala še J. Fabjančiča, ki je tudi Clevelandčan. Torej hvala lepa za obisk, pa še pridite!

John Novak.

RIBOLOV

(Nadaljevanje in konec)

Cleveland, O. — Ložanov Anton je večkrat godrnjal, češ, da je neumno zapravljati toliko ur in neprestano metati v vodo razne umetne žice, lesene izrezke, gliste in žabe. Večkrat si je poiskal košato drevo in pod njim v sanjah lovil ribe.

Ker smo ves teden tako zvesto lovili, je svetoval Krajčev France, da bi šli v nedeljo v Traunik na obisk k rojakom iz Loškega potoka. Strle pa nam je povedal, da je naročil dobro južino pri Bartolu. In res smo šli. France je hitro vozil, kajti v mislih je imel rojake, ki jih ni videl že 30 let, kakor tudi dobro južino, katere nismo imeli že ves teden. Mrs. Bartol nam je pripravila res zelo dobro in okusno kosilo, za slovo pa nam tudi zavila pohane piščance, katere smo nameravali obirati drugi dan na ribolovu na jezeru Superior, toda med potjo so nekam izginili kot kafra. Z njimi se je najbrže mastil Knausov psiček, ker bila je zadnja postaja in odprta vrata pri avtomobilu.

Ime Traunik se čudno sliši. Je slovensko in je zaznamovano na zemljevidu države Michigan. Miklič je predlagal tri imena, seveda, vsi tri iz okolice Loškega potoka, vlada pa se je odločila za Traunik. Sedaj imamo Slovenci dva Traunika, enega blizu Sodraščice, drugi pa je visoko na severu v državi Michigan. Gozdarji iz Loškega potoka so bili že od nekdaj priznani. V stari domovini so drvarili na Hrvaškem, pred 40-50 leti pa so se pričeli naseljevati v to deželo, posebno v gozdove Michigana, kjer so sekali drevje. Še danes se vidi koliko so izsekali. Voziš se milje in milje, a povsod vidiš mlade gozdove, ali pa kmetije na krajih izsekanega gozda.

Ko so gozdarji izsekali gozdove, so pričeli kupovati zemljo, očistili parobke in grmičevje in ustvarili lepe kmetije. Razumljivo, da je bilo veliko težkega dela in trpljenja. Najprvo so trdo delali v gozdovih, pozneje pa še težje pri čiščenju. Danes imajo velike in moderne farme in nekatere obsegajo 1000 do 2000 akrov. Farmarji se v največji meri pečajo z živinorejo in krompirjem. Vseh farmarskih družin je okrog 25-30. Značilno je, da so vsi doma iz Loškega potoka, tudi žene. Fantje so bili zvesti svojim dekletom in tako se niso ženili z drugimi dekletami kot iz Loškega potoka. Med seboj pa imajo Gorenjca, kateri pa je tudi poročen s Potočanko. Vsi so naprednega mišljenja in Prosveta je do malega v vsaki hiši. Med seboj se vsi dobro razumejo. Silno so ponosni na svoje vaščane v stari domovini, ki so se tako junaško borili v partizanskih vrstah.

Tisto nedeljo popoldne smo vse obiskali. Šli smo od enega do drugega. Obiski so se vršili takole: Strle je šel naprej, Kranjčev France za njim, Ložanov Anton pa je malo zaostajal. Nekaj časa so se gledali, nato pa segli v roke, rekoč: "Kaj me ne poznaš?" "Kaj te ne bi poznal! Malo si se zredil, pa nekam vase si zlezel—že dolgo se nismo videli!"

Kar prijetno jih je poslušati, kajti vsi nekako enako vlečejo. Tudi mladina govori natančno tako. Vsa mlajša generacija govori dobro slovenščino, kakor da bi bila rojena v Loškem potoku. Menim, da bo v Trauniku slovenščina nazadnje izginila v tej deželi. Ta mladina se ne sramuje ne staršev ne govorice, kakor to opazimo po večjih mestih.

Ko smo skončali z našimi obiski, smo se odpeljali v našo kolibo, kjer smo še malo prigriznili in se malo zalili. Fantje so marsikaj povedali iz mladosti in o dogodkih iz gozdarske preteklosti. France je bil najbolj navihan, kot je še danes. Spati smo se spravili pozno v noč, drugi dan pa smo morali v Munising, kjer smo imeli naročeno ladjo za 12 ur. Tja smo prišli ob določeni uri in ladja nas je odpeljala po jezeru Superior. Kapitan je pripravil razne stvari za lov, nam dal navodila in razpostavil vsakega na svoje mesto in pričel se je lov na postrvi. Vsak je strastno pazil na svojo vrvico. Hitro me je opozoril, da imam ribo na moji. Nisem mu verjel, potem pa mi je ukazal vleči vrvico. Ker je bila v vodi okrog 200 čevljev, je vzelo precej časa, da sem jo privlekel do ladje. In res se je prikazala lepa srebrna postrv, okrog 8-10 funtov težka. Sreča nam je bila naklonjena. Ulovili smo pravilno ravnali. Ob osmih zvečer smo dospeli veseli v pristanišče. Za zaključek smo se malo zalili pri Franku Caru, nato pa se pripravili na dolgo pot proti domu.

Vsi Potočanje, s katerimi smo se sestali, mi bodo ostali v dobrem spominu. Res pošteni in vljudni rojaki, ti Potočani! Tudi moja družba je bila taka, dobri in veseli prijatelji, nekdanji gozdarji v Michiganu.

John Filipič.

IŠČEJO STRICA

Detroit, Mich.—Podpisana bi rada zvedela kje se nahaja Jurij Zupančič, doma iz vasi Cesta pri Dobrem polju, po domače Samčev Jurče.

Iz stare domovine sem namreč prejela pismo od otrok njegovega brata Toneta. Oni lepo prosijo za pomoč, ker so v veliki potrebi. Prosijo za ponošeno obleko in čevlje. Sedaj nimajo ničesar, kajti jim je vse zgorelo. Jaz sem soseda Barleva iz Ceste, št. 3, Dobro polje. Tukaj je naslov, na katerega se naj bi poslalo kaj obleke in čevlje: Ivan Zupančič, vas Cesta 1, pošta Videm, Dobro polje, Slovenija, Jugoslavija. Moj naslov pa je: 6428 Morse st., Detroit, Mich.

Angelina Kochevar.

POUČEVANJE ANGLEŠČINE IN DRŽAVLJANSTVA

Chicago, Ill.—Poučevanje angleščine in za državljanstvo se bo zopet pričelo v Tomanovi čitalnici na 27. cesti in Pulaski. Poučevalo se bo popoldne in zvečer. Vsak torek in četrtek od 2.15 do 3.15 popoldne bo poučevala mrs. Grace White, vsak pondeljek in sredo od 6.15 do 7.15 zvečer pa mrs. Amy Willis. V šolo so vabljene tudi vojne neveste.

Poučevanje je brezplačno in se vrši pod nadzorstvom šolskega odbora.

V TRSTU SO POKRADLI PAKETE

Waupun, Wis. — Rada prebiram Prosveto, ker nam prinaša veliko novic iz stare domovine. Tudi jaz sem prejela pismo od moje sestre Frančiške Saklič, stanujoča v Ljubljani.

Prilagam sliko, ki kaže pakete, ki jih ameriški Slovenci pošiljajo svojim dragim, toda fašistična drhal v Trstu je oropala že nekaj vlakov, ki so bili natovorjeni s paketi.

Naši bratje in sestre so prestali veliko gorja, trpljenja in pomanjkanja, sedaj pa so jim pričeli krasti darila, ki jih mi pošiljamo. Zavezniška oblast v Trstu bi morala najstrožje kaznovati tatove in gledati, da pridejo pošiljke v redu v Jugoslavijo.

Mary Krause.

Pojasnilo uredništva. — Časopisne slike—velik kup paketov iz Amerike—ni mogoče posneti ali reproducirati, ker bi se nič ne poznala—bila bi le lisa.

GLEDE BOLNIŠKE PODPORE

Milwaukee, Wis. — Trinajsta redna konvencija SNPJ je za nami. Menim, da niso dobri sklepi v zvezi z volitvami delegatov za prihodnjo konvencijo in prav tako ne o bolniški podpori. Želim, da bi vsemogoči

Zvezni stanovanjski ekspeditor Wilson Wyatt je zadnje dni izdal drastične odredbe za redukcijo gradnje tovarn in drugih nestanovanjskih objektov. To je storil z namenom, da bo več materiala na razpolago za gradnjo veteranskih stanovanj.

Bog podelil bolezen onim, ki so glasovali in sprejeli stari sistem bolniške podpore, potem bi vedeli, kaj pomeni podpora v bolezni.

Presodimo tole: SNPJ ima v svoji sredi mnogo dolgoletnih članov, ki so prišli ob vse iz enega ali drugega vzroka, posebno v času zadnje depresije. Danes so sicer zdravi, ali nimajo sredstev za življenje. Da je to resnica, razvidimo lahko iz prošenj za posojila. Kaj pa če bi zboleli ti člani in bi prejemali $14 do $15 bolniške podpore na mesec, ali se bi mogli s to vsoto kupiti hrano? Nikakor ne. Kje pa so zdravila in zdravniki? Posebno danes je vse tako drago, da se človek šibi, ko sliši račun. Ti člani bi morali umreti od gladu, če bi se zanašali samo na bolniško podporo.

Joseph Ule.

Sovjetska Rusija v povojni do

Spisal **Victor Manuel Villasenor**

Z avtorjevim dovoljenjem prestavil **V. Žebre** iz Mehike

(Nadaljevanje)

Obnovitev Stalingrada

Žilavost ruskega naroda za obnovitev svojih mest sem opazil v vsej svoji zvitosti v Stalingradu. Znabiti je temu vzrok, ker je bilo to mesto najbolj prizadeto v tej vojni.

Predno so se Nemci približali Volgi, je Stalingrad štel 500,000 prebivalcev, po predaji nemške armade pa je ostalo v mestu še samo 15,000 oseb. Meseca septembra lanskega leta, ko sem obiskal mesto, pa je štelo že 250,000 prebivalcev. Okoli mesta sem videl na tisoče malih lesenih hiš, 150 ljudskih kuhinj, šest čitalnic, 40 ljudskih šol in 20 bolnišnic. Tovarne "Rdeči oktober," "Barikada" in "Topilnica" že zopet obratujejo, čeravno še niso pokrite.

Govoril sem z inženirjem, ki vodi glavna dela obnove Stalingrada, in omenil mi je, da bi bilo bolje s tehničnega stališča sezidati Stalingrad na čisto novem prostoru, ali v spomin padlim braniteljem tega mesta, v katerem se je odločila zmaga vojne med Rusijo in Nemčijo, je bilo odločeno, zgraditi mesto na istem prostoru.

Pri obnovljanju Stalingrada pomagajo iz vseh krajev Sovjetske unije. Ni ga tedna, da ne bi prišla pomoč od delavcev iz tovaren ali od kmetiških zadrug iz najodaljenejših krajev Sovjetske Rusije. Meseca aprila je prišlo 500 članov mladinske skupine komunistične stranke iz Moskve in so delali skozi vse šolske počitnice kot prostovoljci. Isti mesec je dospelo 3000 prostovoljcev iz daljne Tartarske republike, in šest sto delavcev iz Kirova.

Zunanji svet težko razume, skoraj bi rekel, to fanatično delo ruskega naroda za obnovo svoje domovine. Naj citiram besede nekdanjega francoskega ministra za letalstvo Pierreja Cota, ki je vzkliknil ob času njegove obiska Rusije: "Volja tega naroda je popraviti svoje tovarne, šole in bolnišnice prej kot svoja lastna stanovanja. Oni predpostavijo dobrobit celokupnega naroda pred svojim osebnim!"

To je mogoče edino v državi, kjer se narod in ljudstvo čuti edinstveno s svojo vlado. Ta narod poseduje voljo in žilavost, kot malo kdo na tem svetu, predvsem pa ima neomajeno zaupanje v bodočnost. Kdo bi si mogel tolmačiti, da bodo izpolnili svoj četrti petletni načrt od l. 1946 do 1950, kateri je bil predložen 15. marca višjemu sovjetu za odobrenje. To ogromno delo, ki izgleda utopija, bo gotovo izvršeno, kakor so bili dokončani vsi prejšnji petletni načrti!

Četrti petletni načrt

Bistvo tega načrta je obnovitev opustošenih krajev, kakor tudi obnovitev industrije i ljedelstva na predvojno do če mogoče celo povišati. N določa sledeče:

1.) Povišati industrijske delke za 150%, oziroma na vojno stopnjo, predvsem j joč v poštev težko železno strijo in obnovitev železni prometa. Povišanje proizvo v letu 1950 v primeri z l 1941 je izraženo v sledečih vilkah: Železna industrija, med vojno največ trpela, se dvigniti za 35%, rudokop 151%, električna sila za poljedelsko orodje in stro 200% itd. Za nadaljno b nost bo dala Rusija na tr 000,000 litega železa, 60,00 ton pretoleja in 500,000,00 premoga.

2.) Poljedelstvo se mora niti na najvišjo stopnjo, i ko tovarne za pohištvo in d domače potrebe, da se izb ugodnost za delavca in k Vlada je že dala prosto po ljevanje zelenjave, krompir moke. Francija je dobil Rusije 500,000 ton žita, Po 100,000, Češkoslovaška 70,0 Romunija 200,000 ton. G količino žita so dobile tudi ge dežele, med temi Jugo ja, Ogrska in Avstrija, tod liko, mi ni znano.

Dalje predvideva ta načrt višati površino obdelane ze za 45,000,000 hektarjev in z to 1950 se računa žetev na 000,000 ton, kar pomeni 58% kot l. 1913 pod carsko R ali 27% več kot l. 1940. P poljedelskih in industrijski lavcev se bodo za l. 1950 dv le za 150% v primeri z d njimi.

3.) V petletnem načrtu predvideva tudi zvišanje in predek v tehniki in znan vseh panog gospodarstva z menom, da se nadkrili pri in da bo lahko delavec m več pridelal z veliko man trudom.

4.) Načrt določa tudi g darski in tehnični podvig so ske republike v srednji Az v pokrajinah Urala, kjer vojnem času nosili glavno me vojnih potrebščin. Rezo fond, ki je namenjen za t gromno delo, znaša za leto 1,300,000 milijonov rubljev.

5.) Da ne bo Rusija pon napadena od poželjivih sos se bo opremilo rusko rdeč mado za obrambo svojih m najmodernejšim orožjem.

To so glavne zasnove pe nega načrta. Dandanes vec slišimo, da ima Rusija dv namene, katere hoče dose svojim petletnim načrtom. pitalizmu prodani časopisi p jo, da misli Rusija absorb sosedne države, da name podjarmiti ves svet, da hoče liti svojo ideologijo drugim rodom, zato se pripravlja tretjo svetovno vojno itd.

To časopisje, ki je po ve last trgovskih podjetij in od no popolnoma od trgovskih c sov, zastruplja na vse laž načine resničen položaj gla sil na svetu. Če hočeš samo lo omeniti, kako vsa stvar v nici stoji, ali pa z dejstvi in datki dokazati krivico, ki jo la s svojim blatenjem kapit tični tisk Sovjetski Rusiji, te koj napadejo kot steklega češ, da si ruski agent, na čilni listi ruskega poslaniš da si sovražnik vere in Boga, kratko—zmaj v človeški pod Smatram neobhodno potre da gremo tej zadevi na d dokazi in podatki, ne pa s čanjem in mahanjem rok!

Za bodoči svetovni mir bo ristno, da vsak človek p brez predsodkov pravilno p jati ta dejstva, od katerih je visno bodoče blagostanje sv ali pa poguba človeštva.

(Dalje prihodnjič)

Vesti iz nove, prerojene Slovenije in Jugoslavije

Nove knjige Mohorjeve družbe

Meško, Novele; Komanova, Rab; Korolenko, Slepi muzikant

Ljubljana, v juliju.

Mohorjeva družba, naša najstarejša knjižna založba, je kljub težkim in pogosto škodljivi enostranosti sporedov poslala v letih do druge svetovne med nate ljudi dokaj dobrih knjig. Nova vojna je njeno delo ustavila, v svobodi pa je dobila spet vse pogoje, da ga obnovi.

Poleg rednih knjižnih darov, kot imenuje Mohorjeva svoje vsakoletne izdaje, smo dobili letos več knjig, ki so izšle v zbirki "Zadružnih knjižnih izdaj". Med temi sta bila najprej dva zvezka koroškega narodnega blaga, pripovedk, ugank in pesmi, ki jih je zbral Vinko Möderndorfer in pa štiridejanska drama Stanka Canjkarja "Za svobodo". V zadnjih dneh pa je razposlala Mohorjeva družba spet tri nove knjige. Dve od teh sta izvirni—novele Fr. Ks. Meška in knjiga črtic Manice Komanove "Rab", tretja pa, "Slepi muzikant" V. Korolenka, je prevod iz ruščine.

Meško je zbral v svoji knjigi sedem novel, dve daljši (Drama na vasi, Hrast) in pet krajših (Beseda-pesem, Slovenske gorice, Božič trpečih, Bečač, Norec). To so večji del kmečke zgodbe. Risejo nam borbo našega kmeta za zemljo in njegovo pravdarsko strast, vaške posebneže, govore o življenju v Slovenskih goricah. Nekatere imajo tudi bolj podčrtano socialno noto. So tudi take, ki se gode že v času osvobodilne vojne, tako Božič trpečih, ki ga je preživljal pisatelj l. 1941 v Srbiji, večji del teh povesti pa sega s snovjo še v leta daleč pred veliko vojno ali pa so pisane neodvisno od časa. To so preproste zgodbe v slogu večerniških povesti in bodo še našle bralcev med našimi ljudmi.

V drugi knjigi je zbrala Manica Komanova dvanajst motivov z Raba. Tako smo dobili nov poskus obdelave snovi, ki jo je zajela že Milena Mohoričeva v svoji knjigi. Obe knjigi sta si ne samo po naslovu in splošni izbiri snovi, ampak tudi v detajlih močno sorodni. To je razumljivo. Obe pisateljici sta bili sami skozi rabsko taborišče in znali sta poiskati—prav gotovo neodvisno druga od druge—lepe izmed črnih prizorov, ki so bili najznačilnejši in najbolj dramatski. Zato je v knjigi Komanove nekaj črtic, ki obdelujejo isto snov na močno podoben način kakor pri Mohoričeve: Zatajeni mrliček, Strašna viharna noč, Ker so prepevali itd. Vendar se zde črtice Mohoričeve močnejše, elementarnejše, pisane so z večjo spretnostjo in z nekaj zdrave razdalje, med tem ko so pri Komanovi mnogo bolj osebne, to se pravi, v središču dogajanja je vse prepogosto pisateljica namesto tistega, ki bi ga želeli videti. Kot dokument pa je tudi ta knjiga dober prispevek k osvetlitvi rabske mučilnice in zanimivo dopolnilo prvi.

Tretja izmed teh novih knjig pa je povest V. Korolenka "Slepi muzikant". Vladimir Galaktionovič Korolenko sodi med najpredne ruske pisatelje druge polovice preteklega stoletja. Že v dijaških letih ga je poslala carska vlada v pregnanstvo v Vologodsko gubernijo, nekaj let pozneje pa so ga izgnali v Sibirijo. Po sedmih letih se je vrnil drugič iz pregnanstva in postal urednik "Ruskega bogatstva". Poleg njegove novinarske delavnosti so najbolj znane Korolenkove povesti, med temi pa je ena najboljših prav "Slepi muzikant", napisana leta 1886. Ta knjiga, ki velja za zanimivo psihološko in vzgojno povest, je doživela ob koncu prejšnjega stoletja več izdaj. Slovenski prevod je pripravil za Mohorjevo družbo Ivan Vovk po šesti izdaji.

Za prihodnje mesece pripravlja Mohorjeva družba še vrsto novih knjig. Med domačimi pripovednimi deli bo nov roman Prežihovega Voranca, Bevkova Železna kača, Toneta Gmajnarja Črtiče iz zaporov in taborišč, Ivana Vovka novele iz Dachaua, nova izdaja Levstikovega Martina Krpana in Stritarjevih pripovednih spisov, nekaj odrskih del, tako Roševi Mokrodolci, Hudalesova Zelena vrvica, nekaj znanstvenih knjig, med katerimi bo Toneta Fajfarja Zgodovina osvobodilne borbe, nova izdaja Pirjevčeve knjige Knjižnice in knjižničarsko delo, Faturjev kratek pregled slovenskega slovstva itd. **dm.**

Tujska sezona v Sloveniji

Slovenija, ki je že pred vojno slovela kot znamenita tujskoprometna zemlja, se prvič po osvoboditvi zopet polni z gosti iz vse Jugoslavije in tudi že iz inozemstva. Tujskoprometni centri kot Bled, Bohinj, Kranjska gora, Rateče-Planica in naša sloveča zdravilišča Rogaška Slatina, Dobrna, Laško, Slatina Radenci, Rimske toplice, Čateške toplice, Dolenjske toplice so iz dneva v dan deležni številnejšega obiska. Ljudje potrebni oddiha in zdravja, so povsod sprejeti s pravo slovensko gostoljubnostjo.

V vseh tujskoprometno važnejših krajih je Državno gostinsko podjetje Turist-hotel obnovilo in prevzelo v svojo upravo najlepše hotele in jih usposobilo za sprejem tudi najrazvajenejših gostov. Na Bledu so danes v obratu v glavnem naslednji hoteli in pensioni: Toplice, Park, Golf, Jelovica, Union, Triglav, Trst, Petran itd. Kazine, kavarne in zabavišča so obnovljena, kopališče je polno kopalcev, nešteto čolnov je že na jezeru.

V Bohinju je v Ukancu na obrežju Bohinjskega jezera hotel Zlatorog, ki mu daje poseben čar bližina izvira Save Bohinjke — slapa Savice. Dalje sta ob Bohinjskem jezeru hotela Bellevue s prekrasnim razgledom z višine na jezero in na okoliške vrhove Julijskih planin ter hotel Bogatin ob jezeru. V Ratečah-Planici je poleg manjših privatnih pensionov že polno zaseden hotel "Dom Ilirija" v neposredni bližini 100-metrske svetovnoznane smuške skakalnice.

V Kranjski gori in Gozdu Martujku, kjer razvija tamkajšnja podružnica Turističnega društva Slovenije živo delavnost, sprejema goste cela vrsta hotelov, pensionov in gostiln. Kopališče ob divji Pišenci, po svoji legi na vznožju dvatisočmetrskih vršavcev edinstveno v Evropi, so domačini obnovili z lastnimi silami, prav tako grade sedaj smuško vzpenjačo, medtem ko je nova 50-metrska skakalnica že dograjena. Na Jezerskem v višini 1000 metrov, kamor pelje lepa gorska avtomobilska cesta, je tudi že precej gostov. Poleg "Ljudskega doma oddiha" in hotela Grabnar, ki sta popolna pensiona, je tu še vse polno privatnih hiš, ki v svojih, vsem tujskoprometnim ozirom odgovarjajočih sobah sprejemajo goste na zdravljenje v čistem, gorskem zraku. Tudi manjši letoviški kraji v okolici Kranja kot Predvor, Begunje, Golnik itd., so urejeni za vse one, ki so po napornem delu potrebni miru in počitka.

Slovenjgradec, Rimski vrelec, Dravograd, Marenberg, Poljčane, celo Pohorje, vse to so imena, ki bodo že v najkrajšem času v našem turizmu igrali važno vlogo.

Poleg letovišč, ki so namenjena okrevanju, oddihu in počitku, razpolaga Slovenija s celo vrsto dragocenih zdravilišč. Rogaška Slatina je že po svoji mineralni vodi najznamenitejša od vseh in znana po vsej Evropi in še dalj. Zdravljenje v Rogaški Slatini kaže izredne uspehe pri bolezni jeter, želodca, ledvic, sladkorne bolezni itd. Rogaška Slatina ima preko 1000 postelj, ki bodo po vsej priliki kmalu zasedene. Dobrna pri Celju je izrazito zdravilišče za ženske bolezni, revmatizem in živčna vnetja. Danes je že skoraj polna gostov. Slatina Radenci z visoko radioaktivno vodo je priljubljeno zdravilišče za rekonvalescente. Čateške toplice so med vsemi našimi termalnimi kopališči radi svoje izredno tople vode — do 54 stopinj — morda najnenavadnejše. Tu se uspešno zdravi sklepni in mišični revmatizem, omejena gibljivost sklepov po nazgodah, išias, ženske bolezni itd. Radioaktivna, 37 stopinj topla voda Rimskih toplic zdravi razne vrste bolezni. Tu je krasen športni bazen na prostem s toplo vodo, v sredi gozdov. Nastanitev je mogoča v hotelu Stara pošta v Rimskih toplicah. Dolenjske toplice s približno isto temperaturo zdravijo srca in ožilja, ženske bolezni in revmatizme. V Šmarješke Toplice na Dolenjskem se zatekajo bolniki, ki trpe na pomanjkanju žil, zvišanem krvnem tlaku, nevrastenija itd.

Stavkarji pri neki newyorški firmi, ki izdeluje igrače, so na stavkovno stražo poklicali tudi "Miklavža." Organizirani so v uniji skladiščnih in trgovinskih delavcev CIO. Morda jim je "Miklavž" pomagal, da so izvojevali zaprto delavnico in 58 poviška na teden.

SILA RODI PROTISILO!

F. A. Vider

Marsikdo izmed čitateljev se vpraša in mnogim je brez dvoma težko, zakaj je prišlo do tako resnega nesporazuma med Združenimi državami in vlado Jugoslavije, ker naše simpatije so na obeh straneh. Kakor ne moremo odobravati izgube življenj petih naših vojakov na jugoslovanski zemlji, tako se tudi ne moremo strinjati s postopanjem onih odgovornih uradnikov v Washingtonu, ki mislijo, da se z malim narodom kot je jugoslovanski sme postopati, kakor se komu poljubi.

Jugoslovanska vlada trdi, da je bilo storjenih nešteto zračnih poletov nad njenim ozemljem, brez njenega dovoljenja, med temi tudi od ameriških letalcev in vsi protesti proti temu samopašnemu postopanju so bili glas vpijočega v puščavi. Naš ameriški državni department pa trdi, da je bila od njegove strani uvedena preiskava, katera je dognala, da obdolžitve ljudske vlade Jugoslavije nimajo podlage.

Vprašanje za objektivnega opazovalca teh incidentov je, kdo je za naš državni department vodil preiskavo. Ako so jo vodili ameriški vojaški časniki, med katerimi jih je že mnogo opetovano pokazalo sovražno lice do nove Jugoslavije, ali osobje našega poslaništva v Belgradu, ki tudi bolj sovražno kot prijateljsko gleda na Jugoslavijo, tedaj je razumljivo, da je preiskava dognala kot poročano. Če nismo krivi, tedaj bi moral državni department pooblastiti komisijo, ki bi ne bila po ameriški vladi dominirana, katera naj bi preiskala, koliko podlage imajo pritožbe jugoslovanske vlade. Tako postopanje bi bilo pošteno in tudi pravično za obe prizadeti deželi, kar se pa ne bo zgodilo, ker mi smo premogočni, da bi se na tak način pogajali z malim jugoslovanskim narodom.

Zdrava pamet pa nam vsiljuje pomisleke, kako bi se drznila izkrvavljena in gospodarsko razdejana mala Jugoslavija namenoma provocirati vojaško in gospodarsko mogočno deželo kot so Zedinjene države, ker s tako metodo bi prav gotovo ne mogla koristiti svojemu narodu, iz katerega misli napraviti samozavestne ljudi in tudi ne izpeljati načrta povojne rekonstrukcije. Če si kdo želi miru, si ga brez dvoma ljudstvo Jugoslavije in ravno tako tudi njega voditelji, kar so že čestokrat javnosti zagotovili.

Nam se dozdeva in sicer opravičeno, da je ozadje neavtoriziranih poletov nad Jugoslavijo vse kaj drugega kot se potom kapitalizmu prodanega časopisja v tej deželi prikazuje ameriški publiki.

Kdor ni naiven, ta lahko vidi, kaj vsega se poslužujejo podporniki sedanjega kapitalističnega reda, z blagoslovom Vatikana, da dosežejo svoje namene. Za časa vojne je bilo res v Jugoslaviji postreljenih nekaj duhovnikov in par menda tudi po vojni, toda noben ni bil eksekutiran zato, ker je bil duhovnik, namreč, ker je bil izdajalec naroda in kot tak ni zaslužil drugega kot vsak drugi izdajalec. Ampak ameriški reakciji prodano časopisje ponavlja omenjene eksekucije, kakor da se tam vršijo tedensko. Rusija je obkoljena z železnim zagrinjalom, tako da nihče ne vidi kaj se tam godi, pravijo danes, juri pa poročajo, da vedo število prav do zadnjega vojaka, ki je v ruski armadi. Taka poročila v meščanskem časopisju res lahko dajejo povod, da so čitatelji lista v nekem mestu na jugu pisali na uredništvu, naj izdajajo vsaj tako obširen list, da bo mogoče vanj zaviti flašo "rakije".

Za prave motive, kateri so ozadje hujskanja ameriške reakcije in denarnih mogotcev proti Jugoslaviji, se je končno vendar nekoliko povedalo v reviji "World Report" z dne 5. septembra 1946, v katerem je med drugim rečeno:

Eden važnih vzrokov nesporazuma med Jugoslavijo in zapadnimi velesilami, kateri je pa zelo malo publiciran, bo ta:

"Titova vlada je zasegla dobičkanosna posestva, v posesti ameriškega, angleškega in francoskega kapitala. Posestva vključujejo oljne instalacije, električne proizvode, korozne tovarne, lastnina ameriških bankirjev in tovarnarjev, in bogate rudnike, ki so bili v posesti angleških in francoskih kapitalistov. Kljub neštetim poizkusom od strani vseh treh držav, Jugoslavija odklanja povrnitev tujim kapitalistom na svoji zemlji zasežena posestva in tudi ne misli plačati odškodnine zanj."

Ker naš državni department danes kontrolira Wall street, je lahko vsakomur razumljivo, zakaj letajo naši aeroplani nad jugoslovanskim ozemljem.

Ameriško ljudstvo bi temu lahko napravilo konec, če bi se ne dalo zavajati od strupene propagande, kar je pa zelo dvomljivo da stori ,vsaj za enkrat še ne, če tudi to zanj mogoče pomeni usodno. V tretji svetovni vojni, če pride do nje, bomo tudi mi občutili strahote, kakršnih še ne pomni svet. Tisti, ki želimo ameriškemu narodu le dobro, bi ga radi opozorili na pretečo nevarnost ob pravem času.

Partizanske pesmi

PARTIZANOVA ŽENA

Za vasjo je čredo pasla
vsa vesela dan na dan,
s hrepenjem gor je zrla,
kjer je vriskal partizan.

Oj, le vriskaj, oj, le vriskaj,
da bo slišal te tiran!
Zanj se bliža dan propada,
nam pa vsem rešitve dan.

Ko bi mogla, ko bi smela,
šla bi k njemu tja v goro,
z njim ostala bi do zmage,
ki prav kmalu prišla bo.

Vse trpljenje partizanov
bo poplačano s krvjo.
Smrt fašistom in nasilju,
v borbo vsi za svobodo.

Če moj dragi bi življenje
za pravico sveto dal,
mi v tolažbo in veselje
sinko zlati bo ostal.

Ko mu pevala bom pesmi,
gledal me bo nasmejan,
pravila o očku dragem:
bil je hraber partizan.

KDO PA SO TI MLADI FANTJE?

Kdo pa so ti mladi fantje,
ki korakajo skoz vas?
Kdo pa so ti mladi fantje,
ki jim tak žari obraz?
To so mladi partizani,
neupogljivega duha,
to so mladi partizani,
borci novega sveta.

Kdo pa so dekleta mlada,
puške imajo na rameh,
kdo pa so dekleta mlada,
ali ni jih prav nič strah?
To so mlade partizanke,
slušale so glas srca?
to so mlade partizanke,
strah pustile so doma.

Kakšna je to mlada vojska,
ki zapela je skoz vas,
kakšna je ta mlada vojska,
druga vsa kot prejšnji čas?
To je prava naša vojska,
to je silna naša moč,
to je vojska partizanska,
jutro znani nam pojoč!

ZVEDEL SEM NEKAJ NOVEGA!

Zvedel sem nekaj novega,
od moj'ga dekleta zaljubljen'ga,
da ona si zbira gestapovca,
za me pa ne mara nič več.

Tiho le tiho bod' ljubica,
da tega ne zvejo še mamica,
da tega ne zvejo še drugi ljudje
da nisi za moje srce.

Imela si fanta slovenskega,
nosila si kite, jih spletala,
zdaj pa imaš gestapovca,
boš gladko ostrižena.

Komaj se je navečerjala,
že vrata so se odpirala.
V sobo pa stopil je partizan,
ki tiščal je škarje v dlani!

Šla je čez gmajno, imela je trajno,
prišla je urca, šla je frizurca,
ti pa ostala boš gola figurca,
gola figurca za nemškega psa!

POČIVA JEZERO V TIHOTI . . .

Počiva jezero v tihoti,
in listje rahlo mi šumi,
ob jezeru v temni noči,
mlad partizan molče stoji.

Na prsih mlad'ga partizana,
mu mlado dekle mirno spi,
in sniva o junaku svojem,
ki za svobodo se bori.

Obljubo deklica je dala,
da bo čakala tisti dan,
ko bo svoboda zasijala,
ko se povrne partizan.

Ko leto borbe je minulo,
prejme dekle pisemce,
da je v borbi vrh planine
prebila krogla mu srce.

Počiva jezero v tihoti,
in listje rahlo mi šumi,
ob jezeru v temni noči
nesrečno dekle mirno spi.

HEJ BRIGADE!

Hej, brigade, hitite,
razpodite, zatrite
požigalce slovenskih domov!
Hej mašinca, zagodi,
naj odmeva povsodi
naš pozdrav iz svobodnih gozdov!"

Kje so meje, pregrade
za slovenske brigade?
Ne, za nas ni pregrad in ne mej!
Po slemenih oblačnih
in po grapah temačnih
vse od zmage do zmage naprej!

Čez poljane požgane
tja do bele Ljubljane
naša vojska prodre kot vihar.
Dokler tu so brigade,
kdo zemljo nam ukrade?
Na Slovenskem smo mi gospodar!

Naturalizirani Amerikanci preko morja v nevarnosti izgube državljanstva

Mnogi naturalizirani državljani, ki se nahajajo v deželah preko morja že izza predvojne dobe, so v nevarnosti, da ameriško državljanstvo zgube, če se ne povrnejo v to deželo pred 14. oktobrom 1946. To prizadeva samo naturalizirane državljane in ne onih, ki so v Ameriki rojeni. Slednji zamorejo izgubiti svoje ameriško državljanstvo le ako se udeleže volitev v tuji deželi, ako služijo v armadi tuje dežele ali če zaprisežejo zvestobo tuji deželi. Dolgotrajno bivanje v tuji deželi jih torej v tem oziru ne prizadeva, dočim naturalizirane državljane prizadevajo tudi vsi prestopki, omenjeni v zvezi s tu rojenimi državljani.

Za naturaliziranega državljana je bilo vedno nevarno predolgo živeti v drugi deželi, od 13. jan. 1941 pa je riziko toliko večji, kajti takrat je stopil v veljavo zakon, ki določa, da naturaliziran ameriški državljan enostavno zgubi svoje ameriško državljanstvo, ako biva nepretrgoma 3 leta v njegovi rojstni deželi, ali pa pet let v kaki drugi deželi. Bistveno zgubi ameriško državljanstvo že po preletu dveh let, ako ima njegova rojstna dežela postavo, ki določa, da po dveh letih bivanja doma, njeni potujčeni državljani zopet postanejo polnopravni državljani.

Do 13. jan. 1941 je zadostovalo, če je naturalizirani ameriški državljan v svoji rojstni ali kaki drugi deželi prekinil svoje tamošnje bivanje s povrnitvijo v Ameriko, kar mu je zopet podaljšalo ameriško državljanstvo. Zdaj temu ni več tako in iz tega razloga je važno za sorodnike, prijatelje in znance onih naturaliziranih ameriških državljanov, ki jih je vojska zatekla preko morja in se še niso vrnili, da jih opozorijo na nevarnost izgube državljanstva, ako se ne vrnejo pred 14. oktobrom 1946.

Kot je razvidno iz tozadevnega poročila našega državnega oddelka, živi v normalnih časih kakih 400,000 do 500,000 ameriških državljanov izven Zdr. držav. Mnogi med temi so naturalizirani državljani in znatno število teh je bivalo v tujih deželah že več kot predpisano dobo, ko je izbruhnila vojna. Vsled vojnih razmer, ko potovanje v Ameriko ni bilo mogoče, je kongres podaljšal dobo bivanja vsem onim, ki niso mogli pravočasno priti domov. Podaljšanje je bilo od leta do leta, a zadnje tozadevno podaljšanje poteče 14. okt. 1946. Ako torej želite opozoriti svoje sorodnike, znance in prijatelje, bivajoče preko morja iz pred vojnega časa, tedaj jim pišite po zračni pošti, ako je ta dovoljena za deželo, v katero pišete. Ameriški konzuli so sicer izdali tovadevno opozorilo v prekomorskih deželah, možnost po obstaja, da tega opozorila niso vsi prizadeti opazili ali razumeli.

Pri tem je treba tudi računati z možnostjo, da je mnogo takih, ki nimajo sredstev, da bi se vrnili, ali pa so prometne zveze tako slabe, da jim ni mogoče priti v Zdr. države do določenega datuma (primer Kina, kot tudi vzhodne in centralne evropske dežele). V tem slučaju se naj tako prizadeti naturalizirani ameriški državljani zglasijo pri pristojnem ameriškem konzulatu, ki jim bo pomagal, da dobe potrebno posojilo za njihovo povrnitev v Ameriko. Ta posojila nakazuje poseben vladni oddelek (Special Projects Division), ki je od konca zadnje vojne pomagal že tisočerim posameznikom in družinam naturaliziranih Amerikancev nazaj v Zdr. države. Priporočljivo je dalje, da taki, ki se radi lastne bolezni, bolehnosti koga v družini itd., ne morejo povrniti do predpisanega časa, to pojasnijo pristojnemu ameriškemu konzulu v pismu do njega. V vsakem slučaju pa se naj napravi kopija pisma, ker spričo današnjih še neurejenih poštnih zvez v marsikateri deželi, se pismo lahko zgubi, kopija pa potem priča, da je bilo odposlano pravočasno. Dobro je imeti tudi priče. **—Flis.**

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 30, 1946), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

GRAJSKI PISAR

ZGODOVINSKA PODOBA

Dr. IVAN TAVČAR

(Nadaljevanje)

Zategadelj sem si izbral družico, da sva oba stanovitna v veri in ljubezni. Sveti Odrešenik, Ti pa glej z zadovoljnostjo na to zvezo in v Svoje mogočno varstvo vzemi najvernejšega hlapca Jošta Tolmajnarja."

V tisti dobi se je moral vsakdo, če je kaj imel, bati ponoči in podnevi za svoj imetek. Vlačili so se po pogorju raznovrstni postopači, stari vojaki, stari berači. Vse to je kradlo; posebno kuretina ni bila niti za trenotek varna stradajočega svojega življenja. Tudi oznanovavci novih ver so se klatili okrog. Razkolniki so rastli kakor gobe po deževju in toliko gorečneje so širili svoje nauke, ker so se dobro redili in pasli o njih. Na večer so silili v pogorske koče, in tako se je nabrala družba, prerazlična pod eno in isto streho. Z mrakom so prihajali, z zoro odhajali. Vedno so živeli v strahu loško "gvardijo", ki je prežala za njimi ter jih lovila po holmih. Divje življenje je bilo, in reformacije valovi so pljuskali do najskritejših kotov dežele.

Ko je oče Primož stal zvečer tistega dne pred leseno svojo hišo, da bi si ohladil od radosti razburjeno glavo, je ugledal onkraj vode tri osebe. Bili sta to dve ženski in v njuni družbi mož korenjaške, kakor hrast visoke postave. Nosil je oprtiv obširen koš, ki je moral biti precej napolnjen, ker so bile obramnice prav močno napete. Ta družba je prebredla plitvo vodo, potem pa naravnost krenila proti Dobničanovi hiši. Skoraj pri gospodarju se je zgrudila starejša ženska — imela je resast obraz, obkrožen z že skoraj popolnoma sivimi lasmi — na zeleno tratino. Tam se je zvijala, kakor da jo vije božjast.

"Mati Maruša, ali spet vidite?" je zavpila mlajša tovarišica.

"Mati Medudka, kaj vam govori?" je kričal orjak ter jadrno odložil svoj koš v travo. "Kaj vam govori?"

"Vprašaj moža stoječega tam pred hišo — obilo greha mu tare dušo — vprašaj tega moža!"

Starka je govorila, kakor so tedaj govorili luteranski predikantje, katere je brez dvojbe posnemala v svoji govorici — "vprašaj ga, kak pravijo tej gori? Moja duša mi govori, da je to gora Blegaš!"

"Blegaš, Blegaš," se je oglasil Primož z Dobja, še prej, nego je prišel oni k njemu.

"Mati Maruša, kaj vam govori?" je ponavljal velikan svoje vprašanje.

"Vidim ga, poslušam ga," je pričela starka slovesno, zagledavši se v večerno nebo, "na zlatem vozu prihaja in s sveto vodo me škropi in ob njem so vse vojske angelov in arhangelov. In tako govori: vse je zapravljeno, vse je hudobno in popačeno, z vesoljnim potopom zopet pridem na zemljo, in človek in živina bosta potonila. Ti pa, Maruša, hči Andreja Pogorelca in Lenarta Meduda čista gospodinja, ti ne boš postavila cerkve na gori Blegaš, kjer se bo častilo petero mojih ran!"

V tem se je bila tudi mlajša zameknila. Komaj je utihnila ona, se je oglasila ta: "Gledam jo in poslušam nebeško Gospo. V modri obleki je in rdeče ima rokave. Pred Bogom kleči in prosi Ga, a bi nas ne udaril in ne kaznoval. Delajte pokoro, delajte pokoro!"

Na zemlji ležeč sta ti čudni svetnici zvijali telo, kakor bi trpeli najhujše bolečine. Napele so se jima oči in pot jima je zalil obraz ter neprestano sta klicali: "Delajte pokoro!" Končno sta pa vendar onemogli in težko sopeč ležali v hladni travi. Tedaj je prišel trenotek za velikana. Pokleknil je in dvigal roke proti nebu tuleč: "Molimo, molimo! Konec sveta se bliža in sodni dan je prišel! Molimo, preljubi kristijani!"

Oddehnivši se, vpraša s sladkim glasom: "Čigavi smo?" Sam je odgovoril: "Našega milostivega Jezusa smo vsi! To vam pripoveduje Jeronim Stopistran, ki je samega hudiča ugnal v cerkvi, na Koroški Beli, gori na Gorenjskem! Zatorej delajte pokoro, pokoro!"

Jerom Stopistran je izvlekel bič nekje iz svoje obleke in tepel se je ž njim po svojem telesu, da je kar tleskalo in da se je od prahu vse kadilo. Naposled je tudi omagal in vsi trije so ležali brez moči na tratini. Tuintam je zaječal kdo: "Milostivi naš Jezus!" ali pa: "Sveti Duh, pridi k nam!" ali: "Molite, molite, sodni dan je prišel!"

Bravec je že uganil, da je tu nastopil oddelek takoimenovanih "skakačev" ali "tresačev", ki so tedaj s svojimi nauki pomnoževali zmešnjavo, vladajočo na verskem polju. Vsa družina Dobničanova se je zbrala okrog tujcev in opazovala strmeč, kako so ti častili Boga.

"Kaj pa hočejo!" je vprašal hlapec Miha.

"E, kaj," je odgovoril Peter, "novo vero prodajajo, pa bo slaba, ker so babnice vmes!"

"Te še maše ne bodo mogle brati," je pristavil Miha. "Pojdiva! Pri Omejcu na Lajšah bomo danes podrli hlev, ker je Tonetu z Brda brata ubil. Naprosil je nekaj znancev, da mu pomagajo, ker drugače pravice ne more dobiti. Udarimo tja!"

Hlapca sta takoj odšla. Drugačnega mnenja pa je bila hišna gospodinja, stara ženica. Že spočetka je točila solze in ihtela: "To je prava pobožnost! To so sveti ljudje! Oj, da bi le hoteli pri nas prenočiti!"

"Mati, takovi ljudje se res ne smejo odganjati," se je oglasil tudi Luka z Volče. Za grmom je tičal in čakal, da je odjezdil visoški pisar. Potem pa je takoj zopet prilezel k hiši in zatrdno sklenil, da mora dobiti svoj dar. "Če bi jaz kaj imel," je nadaljeval berač, "bi jim skuhal večerjo in še mesa bi jim priložil, da bi bili vsi siti. Bogu všeč bi to bilo, naj reče kdo, kar hoče!"

"Dobro je, da smo zjutraj jarca zaklali," je odgovorila hišna gospodinja, "jim ima človek vsaj kaj dati!"

"Malo slame nam dajte, da ležemo nanjo, drugega nečemo!"

S temi besedami se je dvignil Jerom Stopistran s trate in je s sumnjo opazoval Luko, berača. Očividno ni vedel, kam bi posadil tega moža, in meril ga je od nog do glave, prav kakor bi slutil v njem tekmeca, ki mu je morda s svojo "svetostjo" že prevzel prebivalce te hiše.

(Dalje prihodnjič.)

Maksim Gorki

Minilo je deset let, odkar je prenehalo utripati srce Maksima Gorkega, velikega državljana svoje dežele, genialnega ruskega pisatelja, vdanega prijatelja delavstva, neutrudnega borca za zmago komunizma. Pred desetimi leti, 20. junija 1936, je starodavno zidovje Kremlja sprejelo prah enega največjih ljudi naše dobe. Tistega nepozabnega dne, ko je Moskva pokopavala Gorkega, je V. M. Molotov dejal v svojem govoru na Rdečem trgu:

"Ko se danes poslavljamo od Alekseja Maksimoviča, čutimo, mi njegovi tovariši in številni bralci spoštovalci, da odhaja svetel drobec življenja slehernega izmed nas za vedno v preteklost. Milijoni ljudi doživljajo zdaj to čustvo. Tako duševno globoko in neposredno blizu nam je bil Gorki, ljudem svoje dobe, ki jim je toliko dal z genialno umetniško besedo, s svojo neizmerno ljubeznijo do delavstva in borbo za svobodnega človeka, z zgledom vsega svojega nenavadnega, edinstvenega življenja."

Pisatelj novega tipa

Nadaljevalec velikih tradicij ruske književnosti, neposredni naslednik njenih največjih zastopnikov je znal Gorki kakor nikdo izmed njih združiti svoje delo in besedo umetnika z življenjem in borbo ljudstva.

Ko je Gorki vstopil v književnost, v dobo dozorevanja revolucionarnega izbruha, v dobo, ko sta Lenin in Stalin ustvarjala partijo boljševikov, je postal pisatelj novega tipa. Sojeno mu je bilo, da izrazi v svojem ustvarjalnem delu silno ljudsko stremljenje po svobodi, dvig in razcvet ustvarjalne revolucionarne energije množic. Sojeno mu je bilo, da postane ustanovitelj književnosti socialistične dobe, književnosti, prežete z velikimi idejami ustvarjanja s patosom graditve novega družbenega in državnega reda.

Gigantska podoba Gorkega je v središču razvoja ne le ruske, temveč tudi svetovne književnosti dvajsetega stoletja. Idejno umetniški vpliv njegove ustvarjalnosti so čutili tudi največji svetovni pisatelji. Mnogi med njimi so ga imenovali svojega učitelja in prijatelja. Velikansko priljubljenost si je Gorki pridobil pri bralcih v drugih deželah: njegovo delo "Mati" je postalo priljubljena knjiga delavcev v Evropi in Ameriki.

Pesnik mladosti, moči in poguma

Z deli Maksima Gorkega je stopila v književnost podoba gorečega borca in upornika. Gorki je nastopil kot pesnik mladosti, moči in poguma. Vse njegovo delo preveza snov ljubezni do človeka, snov afirmacije življenja, hotenje po borbi, hrepenenje po junaštvu — od ponosnega "Burjevestnika", ki plava nad morjem, do nepozabnega klica mladini naših dni: "Naprej in više, komsomolec!" V patosu ustvarjalnosti Gorkega je prišel do izraza borbeni duh ljudstva, ki se je dvignilo v borbi za svojo osvoboditev. V. I. Lenin ni zaman že leta 1906 opozoril na podobo "Burjevestnika", ko je govoril o naraščanju revolucionarnega vala v Rusiji.

Lenin je pisal v članku pod naslovom "Pred viharjem", da se "proletariat pripravlja na borbo složno in vedro, gre naproti viharju in hiti v samo središče bitke. Ko je razkrinkaval strahopetce, je Lenin omenjal "neumne pingvine", ki "boječe skrivajo rejena telesa v pečinah". Veliki voditelj revolucije je zaključil članek z gorkovskim klicem: "Naj močneje zahrumi nevihta!"

Kot navdušujoča himna v času revolucionarnega poguma in odločnosti je zadonela junaška "Pesem o sokolu", ki jo je Gorki napisal pred dobrim pol stoletjem, leta 1895. "Pesem" je klicala k junaškim dejanjem; v nji je opevana "brezumnost hrabrih", ki bodo kaplje njihove krvi "zasijale kakor iskre v temi življenja ter razvnele mnogo pogumnih src z brezumnim hrepenenjem po svobodi, svetlobi!"

K požrtvovalnim dejanjem za srečo ljudstva je izpodbujala tudi mikavna podoba mladeniča Danka, ki je s svojim plamtečim srcem posvetil na pot ljudstvu v mračnem gozdu.

Te prve podobe Gorkega je še obdajala megla romantike. Klicale so na boj, toda niso še kazale na njegove jasne poti. Te podobe so izmenjale druge. V drami "Malomeščani", v romanu "Mati" je Gorki ustvaril nenavadne podobe boljševikov. Pokazal je, da morajo samo ti ljudje, hrabri, nespravljivi, skrajno vdani v svoji dolžnosti, vedno tesno povezani z množico, privesti ljudstvo do zmage.

Povezanost z delavskim gibanjem

Življenje Gorkega je bilo velikansko po njegovem delu, borbi in hotenju. Peš je prekrižaril od konca do kraja vso našo neskončno domovino. Videl je stepe pri Volgi, predgorje Kavkaza, mirna pokrajinska mesta in velika trgovsko-industrijska središča. Preskusil je nešteto poklicev, proučeval je vse plasti ruske družbe. Vneto in poglobljen je iskal resnico na zemlji, iskal je Človeka. In ni brez razloga pisal te ponosne besede z veliko začetnico. Človek! Temu se je klanjal Gorki, mu služil z vero in resnico kot vdani vitez.

Gorki je sanjal o osvoboditvi človeka — ustvarjalcu in graditelju. Že v mladosti je zasovražil zatiranje, sužnost, brezpravnost in je posvetil vse sile borbi proti mračnim silam zla. Učil je sovraštva do grabežljivcev, lenuhov in zajedalcev in čutil se je srečnega, ko so ga poti dolgega tavanja privedle do prave resnice. Povezoval se je vedno z revolucionarnim delavskim gibanjem, srečal je Lenina in pod njegovo zastavo je končal svojo čudovito življenjsko pot.

Od združitve z mladino v prvih revolucionarnih krožkih do združitve z voditeljema revolucije Leninom in Stalinom — takšna je prelepa in nenavadna življenjska pot, ki jo je prehodil Gorki. Na tej poti so kakor visoki kažipoti, ki jih opaziš od daleč, knjige Gorkega.

Ljubezen do ljudstva

Njegova dela so prežeta z veliko resnično ljubeznijo do ruskega naroda. Gorki se ni zaman toliko navduševal nad nadarjenostjo, močjo in pogumom ruskih ljudi. Njegov priljubljenin junak ni bil po naključju narodni junak Vaška Busljajev. Umetnik je znal povsod najti nadarjene, sijajne in zanimive ljudi. Iz samega središča življenja je črpal snov in podobe za svoje ustvarjalno delo.

Resnični junaki umetniških del Gorkega so ljudje, ki so izšli iz ljudstva, borci za srečo ljudstva. Socialistična ideja je navdihnila pisatelja in mu pripomogla ustvariti izredne podobe Pavla Vlasova, Nila, stare matere.

V delu Gorkega je ruska književnost prvič opozorila na snov iz delavskega gibanja in ta snov je obogatila književnost, jo dvignila na novo stopnjo razvoja, odprla novo stran njene zgodovine. Molotov je dejal, da je "vpliv umetniške besede Gorkega na usodo naše revolucije neposrednejši in močnejši od vpliva katerega koli drugega našega pisatelja. Prav zato je tudi Gorki pravi oče proletarske socialistične književnosti v naši deželi in v očeh delavstva vsega sveta."

Po nastopu sovjetske oblasti

Po nastopu sovjetske oblasti se je Gorki aktivno vključil v grandiozni ustvarjalni proces, ki se je začel v naši deželi. Pisal je nova umetniška dela, nastopal kot publicist, kot organizator najpomembnejših družbenih in književnih dejanj. V dobi stalinskih petletk je Gorki obiskoval tovarne, stavbišča, mladinske zbore, sledil je slehernemu novemu koraku, ki je pričal o kulturnem napredku, o hotenju množic po znanosti in tehniki.

Radostno je živeti in boriti se v deželi, kjer velika modrost Partije in železna volja našega voditelja Josifa Stalina osvobajata za vedno človeka prokletih predsodkov preteklosti — je pisal Gorki v nekem svojem članku. Občutek radosti, ker se njegova domovina preraja, občutek neskončne ljubezni do nje prežemata celotno ustvarjalnost in različno delavnost Gorkega.

Ljudje dela so vedno navduševali velikega pisatelja. Vse svoje življenje sem videl prave junake samo v ljudeh, ki ljubijo in znajo delati; v ljudeh, ki si zastavljajo smoter osvoboditev vseh ljudskih sil zaradi ustvarjanja, zaradi olepšanja naše dežele, zaradi organiziranja v nji življenjskih oblik, ki so dostojne človeka. Boljševiki stremijo po tem uspehom, ki je očiten vsem poštenim ljudem, nezaslepljenim s sovraštvom — z energijo, ki preseneča.

Pesnik dela, Gorki, je posvečal vso svojo neizčrpno energijo delu za izgraditev novega življenja.

Gorki poziva v borbo proti fašizmu

Ko so fašisti prišli na oblast v Nemčiji se je Gorki bil zavedel nevarnosti, ki je začela groziti naši deželi in vsem narodom. Po vsem svetu je odmeval njegov močan glas, ki je klical na neusmiljen boj proti fašizmu. Kot resnični prijatelj človeštva je Gorki ognjevito nastopal proti imperialistični vojni, nasilju in reakciji. Sleherni njegov publicistični članek je bil silen udarec po silah reakcije.

V borbi proti fašizmu je Gorki združil okrog sebe najnaprednejšo evropsko inteligenco. Ruski pisatelj je neutrudno opominjal svet, da se sovražnik ne bo prostovoljno odpovedal hotenju, da preplavi svet s krvjo nedolžnih narodov. "Živimo v vojnem stanju, to moramo pomniti, ne pozabiti niti trenutek. Sovražnika je treba uničevati neusmiljeno ter brez prizanašanja, ne da bi se ozirali na tožbe in vzdihovanja poklicnih humanistov."

Že leta 1929 je Gorki pisal, da bo šel v Rdečo armado kot navaden vojak, ko bo izbruhnila vojna proti socialistični državi. "Šel bom, ne zato, ker vem, da bo prav ona zmagala, ampak zato, ker je velika, pravična stvar delavskega razreda Sovjetske zveze tudi moje zakonito delo, moja dolžnost."

Podoba Gorkega živi v srcih delovnih ljudi vsega sveta

Gorkega ni bilo več med nami, ko je sovjetsko ljudstvo stopilo v borbo proti nemškim zavojevalcem, ki so verolomno napadli našo domovino. Podli agenti fašizma so ga zločinsko ubili. Toda dela Gorkega so nesmrtna. Njegova podoba živi v srcu delovnih ljudi vsega civiliziranega sveta. Beseda Gorkega budi sovraštvo proti vsem zatiralcem, izpodbuja k dejanjem za novo srečno življenje, za blaginjo socialistične domovine.

23. februarja 1942 je našel gorkovski klic silen odmev v odredbi ljudskega komisarja za obrambo tov. Stalina. "Spomnite se besed velikega ruskega pisatelja Maksima Gorkega: Če se sovražnik ne preda — ga uničujejo . . ." In vojaki Rdeče armade so si dobro zapomnili te besede. Donele so zanje kot klic na boj, kot geslo.

Pisatelj-patriot, Maksim Gorki, je bil z nami med vojno, bil je med prvimi vrstami branilcev socialistične domovine. Z nami je tudi zdaj v dneh velike graditve, še nevidnega ustvarjanja, ki so se ga zdaj lotili sovjetski ljudje.

V. Ždanov.

Zarko M. Buncich, ki je prevzel predsedstvo Združenega odbora v New Yorku za časa odsotnosti Zlatka Balokoviča. Slednji se je z ženo podal v Pariz na mirovno konferenco, od tam pa gre v Jugoslavijo, kjer bo imel niz koncertov, proti koncu leta pa se udeleži vseslovanskega kongresa v Belgradu.

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečkanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo prireditve svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo srečk ali srečkanja, kakor tudi ne kartnih ali tombulskih zabav, ako je zanje določena vstopnina. Poštna uprava zahteva od nas, da mora vse tako oglašanje iz lista. Prosimo, držite se tega.

HELP! - HELP! - HELP!

MEN NEEDED AT ONCE
For Factory Work

Year round employment in a stable food industry
TOP WAGES
and
GOOD CHANCE FOR ADVANCEMENT
Excellent employee benefit programs
GOOD LABOR RELATIONS
Apply at any of the following offices:

CORN PRODUCTS REFINING CO.
63rd AND ARCHER - ARGO, ILLINOIS
U. S. E. S.
817 - 825 Exchange Ave. - Chicago, Illinois
U. S. E. S.
6321 S. Ashland Avenue - Chicago, Illinois

Razni mali oglasi

CHEF—WOMAN OR MAN
for Home Cooking.
Good Pay
5 Days Week - 40 Hours
HELEN'S CAFETERIA
2620 W. Washington Blvd.

BROOKFIELD
5 room frame with asbestos shingles; lot 50x125; immediate possession. Only $2,000 down; full price $6,300. We have the key at our office.
Pendl Realtors
9437 Ogden Ave. Brookfield.

MALE and FEMALE
ASSEMBLERS
Permanent work. Hospitalization insurance. Paid Rest Periods. Vacation with Pay. Free Refreshments
AERO METAL CO.
4704 Arthington Street

MEN and GIRLS
NO EXPERIENCE
VARIOUS JOBS
LIGHT WORK
PLENTY OF OVERTIME
4638 W. Huron St.

WOMEN
Division - Ashland Ar
WHY TRAVEL FAR TO YOUR JOB?
Work at the
AUREX CORP.
1117 N. FRANKLIN
1 Block South of Division S
ASSEMBLING
SOLDERING
SMALL ELECTRONIC DEVICES
Experience unnecessary
Steady Work

ALI GLEDATE ZA DOBE PLAČO IN STABILNOST?
Telefon kompanija ima nekaj takih prilik
za
HIŠNICE
(JANITRESSES)
Takoj od začetka plača 72½c uro, po treh mesecih 77½c na uro in po šestih mesecih po 82½ uro
ŽENSKE ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA
Delovne ure od 5:30 pop. do ure ponoči.
Oglasite se pri
ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY
v uposlovalnem uradu za ženske v prizidku
309 W. WASHINGTON S

Razni mali oglasi

SLUŽKINJA
4:30 PM do 8:30 PM—5 dni, pondeljek, sredo, četrtek, petek in v soboto. Kuhati obede, streči, umiti posodo, umiti kopalnico ter kuhinjo; 7 v družini. Plača $15.00. Kličite REGENT 4849.

PRESS GIRLS
Steady Work - Excellent Pay
Paid Vacations
and many other benefits
FEDERAL CLEANERS
215 Madison St., Maywood, Ill.
Chicago Telephone: Mansfield 6431

POTREBUJEMO ŽENSKO
za DELNO ČASA
Splošna domača hišna dela. Trije mali otroci v družini. 4 sobe. Dobra plača. Kličite:
CRAWFORD 7528

WOMEN WANTED
MACHINE and HANDWORK
Experienced on Vests
Steady work - Good Pay
GEORGE H. KURTZ
180 W. Adams St.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prištevje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 na celo letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Chicago in okolico je	$7.50
1 tednik in	4.00	1 tednik in	6.50
2 tednika in	3.00	2 tednika in	5.50
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50
Za Evropo je	$8.00		

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $ _____

1. Ime _____ Čl. društva št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. društva št. _____
3. _____ Čl. društva št. _____
4. _____ Čl. društva št. _____
5. _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐